

Доклад на тема:

„Необходимост от и предпоставки за укрепването на единния вътрешен пазар на телекомуникационни услуги в ЕС като стимул за европейската икономика в условията на икономическа криза”

Резюме

Единният пазар на електронни съобщения в Европейския съюз е важна предпоставка за развитие на икономиката на Общността и преодоляване на последствията от глобалната икономическа криза. Безспорен факт е, че секторът на електронни съобщения в ЕС заема висок дял от БВП на общността, и в него са ангажирани огромен брой заети. От друга страна, различни изследвания показват, че не е достигнат пълният потенциал на единния вътрешен пазар в сектора на електронните съобщения, и че все още съществуват пречки пред пълното му реализиране.

В условията на финансова и икономическа криза страните предприемат различни политики с цел преодоляване на негативните последствия, като често правителствата прибегват дори до протекционистични мерки, под предлог, че защитават националното производство и предоставяне на стоки и услуги. Целта на настоящия доклад е да съпостави две позиции – на икономическите учения за протекционизма, от една страна, и изграждането на свободен вътрешен пазар на услуги в дадена икономическа общност, от друга, на примера на електронните съобщения, като разгледа ползите от двете, и в крайна сметка, докаже, че изборът на втория вариант е правилната насока, в която трябва да се развиват икономическите политики на държавите-членки на ЕС във въпросния сектор.

I. Същност на протекционизма. Аргументи „за” и „против” политиката на протекционизъм

1. Същност на протекционизма като икономическо учение

Протекционизмът се свързва с икономическата политика на ограничаване на търговията между държавите, чрез различни инструменти като тарифни ограничения на вносните стоки, количествени квоти и други видове ограничителни мерки на държавата, които целят да обезкуражат вноса и да предотвратят навлизане на чуждестранни фирми на местните пазари. Протекционизмът се свързва с икономическата доктрина, че се защитават бизнеса и работниците в дадена страна като се регулира и ограничава търговията с други страни.

В противовес с протекционизма е икономическата теория за свободната търговия и наблюдаваната в последните години тенденция на анти-глобализация, където бариерите, които държавата поставя, са ограничени до минимум.

За начало на протекционизма се смята теорията за меркантилизма, която извежда тезата за необходимостта от поддържане на позитивен търговски баланс. Според меркантилистите, благосъстоянието на една нация зависи от наличието на капитал, а обемът на международната търговия в световен мащаб е постоянен. Икономическите активи или капитал се измерват в кюлчета (злато, сребро и стойност на търговията), които държавата притежава, като те се увеличават чрез позитивен търговски баланс с други държави (износът минус вноса). Меркантилизмът предполага, че държавата трябва да подкрепя тези цели като изпълнява протекционистична роля в

икономиката, чрез насърчаване на износа и обезсърчаване на вноса, основно чрез налагането на мита и субсидии¹.

Меркантилизмът е доминираща теория през периода от 16-ти до 18-ти век, като води до значителна държавна намеса и контрол върху икономиката, и по това време се създава по-голямата част от модерната капиталистическа система. Учението обаче започва да запада към края на 18-ти век, когато започват да се налагат аргументите на Адам Смит и другите класически икономисти като Дейвид Рикардо, Томас Малтус и Джон Стюърт Мил.

Целите на протекционистичната политика се реализират чрез следните инструменти:

- ***Мита***

Митата се налагат на вносните стоки, като обикновено варират в зависимост от вида на вносните стоки. Те увеличават разходите на вносителите, както и цената на вносните стоки на местните пазари, като по този начин намаляват количеството на вносните стоки.

- ***Количествени ограничения***

Количествените ограничения целят да намалят количеството, и следователно да увеличат цената, на вносните стоки. Икономическият ефект на вносната квота е подобен на този на тарифите.

- ***Административни бариери***

Това са различни по вид административни правила и регулации (напр. стандарти за опазване на околната среда или за безопасност на храните), които представляват пречки пред вноса;

- ***Антидъмпингово законодателство***

Целта му е да предотвратява „дъмпинг“ от по-евтини чуждестранни стоки, който би причинил фалита на местни фирми.

- ***Преки субсидии***

Отпускат се на местни фирми, за да се конкурират с чуждестранния внос, под формата на плащания или по-евтино кредитиране. Смята се, че подобни субсидии защитават местната заетост и помагат на местните фирми да се адаптират към световните пазари;

- ***Експортни субсидии***

Прилагат се от държавата, за да увеличат износа. Експортните субсидии представляват плащания от държавата на износителите, като процент от стойността на износа им.

- ***Промяна във валутния курс***

Правителствата могат да се намесят чрез промяна във валутния курс на националната валута, за да намалят стойността ѝ като я продават на пазара на чужда валута. По този начин нарастват разходите за внос и намаляват разходите за износ, което води до подобряване на търговския баланс. Въпреки това, подобна политика е ефективна само в краткосрочен период, тъй като води до инфлация в страната, а тя от своя страна повишава разходите за износ, и намалява съответните разходи за внос.

В съвременното общество съществуват и други мерки освен тарифите, които се определят като “протекционистични”. Пример за такива, според някои икономисти, са

¹ LaHaye, Laura, "Mercantilism", Library Fund, Inc., <http://www.econlib.org/library/Enc/Mercantilism.html>

мерките, които развитите страни създават с цел да наложат собствени стандарти в областта на трудовото законодателство и околната среда².

В подобен дух е и налагането на ограничителни сертификационни процедури върху вноса, както и твърдението, че в споразуменията за свободна търговия често се съдържат протекционистични условия като правата на интелектуална собственост, права за възпроизвеждане и разпространение (copyright), както и патенти, които благодетелстват големите корпорации. Тези условия ограничават търговията с музика, филми, лекарства, софтуер и други стоки.

2. Аргументи „за” и „против” протекционизма

Протекционизмът, като икономическо учение и практика, има различни интерпретации. Разбиранията на икономистите в голяма степен са еволюирали от възникването на тази теория до днес.

2.1. Аргументи „за” протекционизма

Един от аргументите за налагането на протекционистични мерки опонира на теорията на ученият Дейвид Рикардо за сравнителните предимства на нациите. Неговата теория поддържа тезата за ползите, които нациите реализират когато търгуват помежду си, на базата на сравнителните си предимства. Опонентите на учението на Д. Рикардо смятат, че в съвременния глобализиран свят, където капиталът се движи свободно, е нарушена основна предпоставка в теорията на Рикардо, която я прави нелегитимна.

Теорията на Д. Рикардо се основава на предположението, че капиталът и другите производствени фактори са постоянни и не се движат между нациите. Но на практика това не е така, защото в условията на глобализирана икономика се наблюдава приток на капитали към страни, където разходите са по-ниски и възвръщаемостта – по-висока.

Протекционистите критикуват модела на свободната търговия, като твърдят че чрез премахването на приходите от мита върху чуждестранните продукти, правителството става изцяло зависимо от приходите от местни данъци, и това се отразява непропорционално на местното производство. Пример за това дава Пол Крейг Робъртс, който отбелязва, че: „Дискриминацията на американските продукти се подсилва от американската данъчна система, която не налага осезаемо данъчно бреме на вносните стоки и услуги, продавани в Америка, но налага високо данъчно бреме на американските производители на стоки и услуги, независимо от това дали те се продават в Америка или изнасят в други страни”³.

Друг аргумент в полза на протекционизма е, че налагането на вносни мита, които защитават новосъздадени индустрии, позволява на местните индустрии да се разраснат и станат самостоятелни в международната икономика, когато достигнат приемлив мащаб.

2.1. Аргументи „против” протекционизма

За протекционизмът често се казва че вреди на хората, на които е предназначен да помага. Повечето икономисти са „за” свободната търговия и „против” политиката на протекционизъм. Икономическата теория, на принципа на сравнителните предимства, показва че ползите от свободната търговия превишават загубите, тъй като свободната търговия създава повече работни места отколкото погубва, позволявайки на страните

² Bhagwati, Jagdish, „Termites in the Trading System: How Preferential Agreements Undermine Free Trade”, Oxford University Press, 2008

да се специализират в производството на стоки и услуги, в които имат сравнителни предимства⁴. Според икономиста Стефан Мажи⁵, ползите от свободната търговия превишават загубите, в отношение 100 към 1.

Повечето икономисти, включително нобеловите лауреати Милтън Фрийдман и Пол Кругман, смятат, че свободната търговия подпомага дори работниците от третия свят, въпреки че те не работят при толкова добри и строги изисквания за труд, както в развитите страни. „Ръстът в производството и огромният брой работни места, които новият експортен сектор създава, има вълнообразен ефект в икономиката, който създава конкуренция между производителите, повишава заплатите и подобрява условията на живот⁶. Някои икономисти дори твърдят, че тези, които защитават протекционизма, под предлог, че това е в интерес на работниците от третия свят, всъщност са лицемерни и целят само да запазят работните места в развитите страни⁷.

Често се казва, че протекционистичните мерки водят до „атрофия на способността за конкуренция. Ако се следва протекционистична политика, други, по-нови и по-ефективни индустрии ще имат по-ограничени възможности да се развиват, от което ще пострада общото производство и икономическо благосъстояние”⁸.

Според някои интерпретации, протекционизмът в миналото е бил основната причина за започването на война между държавите. „Когато стоките не могат да преминат границите, армиите ще го направят”⁹. Днес меркантилизмът като цяло е отречен и се смята за вреден, тъй като разходите за него превишават ползите и защото спира икономическия растеж.

2. Единен пазар на електронни съобщения в Европейския съюз

2.1. Състояние на сектора на електронни съобщения в Европейския съюз

През 2008 г. секторът на електронните съобщения в ЕС продължи да расте с темп от 1,3 % в реално изражение, при 1 % реален ръст БВП за икономиката като цяло. Като цяло секторът преживява настоящото сериозно влошаване на икономическия климат сравнително по-добре от други сектори благодарение на стабилността на паричните потоци за повечето оператори, но останалата част от икономиката се сблъсква в момента с трудности при получаването на кредити, което неизбежно ще засегне нейните възможности за инвестиции в сектора на електронните съобщения.

През 2008 г. приходите на телекомуникационния сектор имаха дял от 52 % от общия обем на приходите в сектора на ИКТ.

През 2008 г. традиционният пазар за **гласови услуги във фиксирани мрежи** продължи да намалява с темп от 5 %, подобно на 2007 г. Заместването на услугите, предлагани чрез традиционни фиксирани мрежи, с мобилни и ширококоловни услуги (напр. телефонни обаждания чрез ширококоловната инфраструктура) обяснява в голяма степен това развитие.

Средният дял на исторически наложилите се оператори на пазара на услуги във фиксирани мрежи се стабилизира, макар че в някои държави делът на тези предприятия

⁴ Krugman, Paul (Jan. 24, 1997), „The Accidental Theorist”

⁵ Magee, Stephen P. (1976), „International Trade and Distortions In Factor Markets”, New York: Marcel-Dekker

⁶ Krugman, Paul (Mar. 21, 1997), „In Praise of Cheap Labor”

⁷ Krugman, Paul (Nov. 21, 1997), „A Raspberry for Free Trade”

⁸ Sicilia, David B. & Cruikshank, Jeffrey L. (2000), „The Greenspan Effect”, p. 131

⁹ Bastiat, Claude, френски либерал, теоретик и икономист от 19-ти век, член на френския Парламент

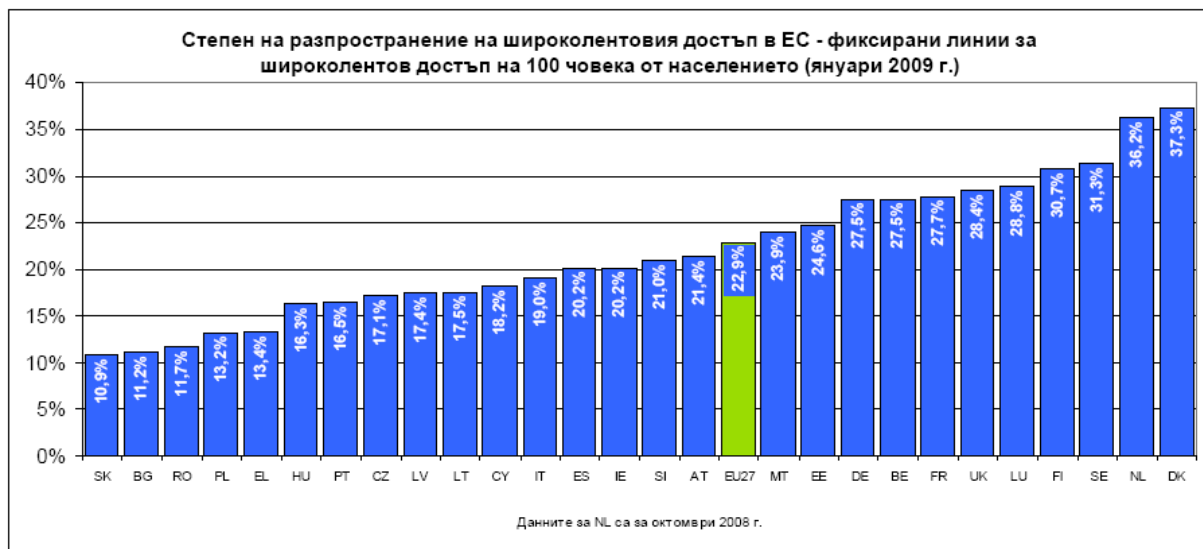
се е увеличил. Съществено се е увеличил дялът на потребителите, разполагащи с пряк достъп до алтернативни оператори — увеличение от пет процентни пункта между юли 2007 г. и юли 2008 г. до стойност от 18,6 %.

Пазарът на **мобилни съобщителни услуги** продължава да бъде най-динамичния сегмент от сектора на телекомуникационните услуги в ЕС и през 2008 г. Равнището на използване на мобилни телефони нарасна от 112 % от населението през 2007 г. на 119 % през 2008 г.¹⁰ В Италия, Литва и Люксембург това равнище надвишава 140 %. Средният пазарен дял на водещите оператори намаля с около 3 % през миналата година, което е признак за по-конкурентен пазар.

В момента мобилните интернет услуги имат дял от 3 % в оборота на промишлеността и продължават да демонстрират силен ръст. Увеличава се също и използването на услуги от трето поколение (3G) и броят на техните потребители в ЕС в края на 2008 г. се оценява на около 93,1 милиона (15,5 % от общия брой на мобилните абонати).

Степента на разпространение на широколентовия достъп до интернет чрез фиксирани мрежи продължи да расте през 2008 г., като бяха създадени нови 14 милиона линии (общият им брой достигна повече от 114 милиона), а средната стойност за ЕС достигна 22,9 %.

Фиг. 1 Разпространение на широколентов достъп в ЕС (м. януари 2009 г.)

Дания и Нидерландия са световни лидери в широколентовия достъп с обхванати над 35 % от населението. Те, заедно с Швеция, Финландия, Обединеното кралство, Люксембург, Белгия, Германия и Франция са пред САЩ, където степента на разпространение сред населението през юли 2008 г. беше 25 %.

2.2. Ползи от създаването на единен пазар на електронни съобщения

Постигането на реален единен пазар на електронни съобщения има съществени предимства пред съществуването на 27 национални пазари в Общността, и би довело до значителни ползи и за потребителите, и за операторите, предлагащи подобни услуги. Това е в противовес с политиката на протекционизъм и своеобразно доказателство за предимствата на свободната търговия с услуги в Общността.

На практика целта на политиката на ЕС в областта на телекомуникациите от самото си зараждане се изразява в постигането на единен пазар на телекомуникационни услуги в

¹⁰ Според данни на ОИСР през 2007 г. степента на разпространение на мобилни услуги в САЩ е било 87 %, а в Япония 84 %

рамките на Европейския съюз. Първата стъпка в това направление е именно приемането на Зелената книга от 1987 г., с която се поставя началото на процеса на либерализация на търговията с телекомуникационно оборудване.

И днес, постигането на единен европейски телекомуникационен пазар продължава да бъде приоритетна цел в политиката на Европейския съюз. Ползите от създаването на единен пазар са свързани с допълнителни предимства и за операторите, и за потребителите.

Сегашната реформа на телекомуникационния сектор в ЕС¹¹ предвижда мерки, чиято цел е да спомогнат за преодоляване на бариерите пред единния вътрешен пазар на телекомуникационни услуги. Резултатите от премахването на пречките на вътрешния пазар биха се реализирали в няколко насоки. На първо място, операторите ще се конкурират на равна основа когато предлагат телекомуникационни услуги през граница. Това би било стимул за появата на истински транс-национални оператори на телекомуникационни услуги (в момента почти няма такива в ЕС, защото те предпочитат да създадат дъщерно дружество зад граница, поради различните законови изисквания и регулиране в отделните страни). От транс-националната си дейност операторите биха могли да реализират икономии от мащаба, които ще резултират в еднакви цени и условия на услугите за потребителите в цялата Общност.

От своя страна, потребителите биха получили по-лесен и евтин достъп до голямо разнообразие от иновативни телекомуникационни услуги, а в резултат от ефективната конкуренция биха имали по-голяма свобода на избор между различните оператори. Освен това гражданите на ЕС, в резултат от политиката на ЕС в тази област, биха имали по-добър достъп до услуги като обаждания в случай на спешност и други безплатни номера, по-голяма прозрачност на цените на услугите и по-висока сигурност при употребата на комуникационни мрежи.

Различията в стойностите на основни телекомуникационни показатели в страните-членки обаче повдигат въпроса в каква степен пазарът на телекомуникационни услуги в ЕС е единен. Макар че, през последните две десетилетия протекоха процеси на либерализация и отваряне на пазарите на телекомуникационни услуги в целия ЕС, експертни оценки показват, ще все още не е постигнат единен телекомуникационен пазар.

Като основна причина за това се сочи регулаторната рамка на телекомуникационните услуги в Общността, която на практика се състои от 27 различни регулаторни системи. Истина е, че пазарните условия и самите телекомуникационни пазари са различни в отделните страни, но несъвместимостта на регулаторните подходи още повече изострят различията. Тук се включват различията в скоростта на въвеждане на правилата в отделните страни-членки, процедурите по обжалване и прилагане на мерките.

Резултатите от липсата на несъгласуваност се отразява в несигурност за инвеститорите, която от своя страна възпрепятства конкуренцията, инвестициите и иновациите. Като губещи освен телекомуникационните оператори се явяват и самите потребители.

2.3. Пречки пред осъществяването на единен пазар на електронни съобщения в ЕС

Въпреки нарастващия брой на потребителите, разгръщането на пълния потенциал на конкурентния пазар на телекомуникациите е възпрепятствано все още от

¹¹ Предложена през м. декември 2007 г. от Европейската комисия. Приета през м. ноември 2009 г.

неефективно и несъгласувано прилагане на европейската регулаторна рамка в различните страни-членки. Например, подходите към мрежите за достъп от следващо поколение (NGA) са разнородни и методите за регулиране на тарифите за терминиране в мобилни мрежи все още се различават. Затова е необходим по-съгласуван подход по отношение на съществуващи и възникващи въпроси, свързани с процеса на регулация, с цел да се осигурят както на потребителите, така и на бизнеса по-добри възможности да се възползват от един по-здрав и конкурентен пазар.

Различаващата се регулаторна рамка в различните страни от ЕС продължава да спъва създаването на истински единен пазар за операторите и потребителите на телекомуникационни услуги, поради следните причини:

- **Независимите национални регулатори на телекомуникационни услуги** са крайно необходими за гарантиране на справедливо и ефикасно регулиране, но все още не са станали реалност във всичките 27 страни от ЕС. В ход са започнатите от Комисията процедури за нарушение срещу Литва, Латвия и Румъния, а за процедурата срещу Полша е сезиран Съдът на Европейските общности;
- **Съществуването на несъгласувано регулиране** на сходни проблеми в областта на конкуренцията оказва допълнителна тежест за операторите на телекомуникационни услуги, заради нарастващия брой на дружествата, които развиват дейност в няколко държави или предлагат трансгранични услуги;
- Различните подходи по отношение на **регулирането на новите влакнестооптични мрежи** биха могли да навредят на конкуренцията между операторите на единния пазар и да доведат до регулаторна несигурност за нови инвестиции;
- Продължава практиката на **значителни несъответствия в таксите**, които операторите начисляват помежду си за прехвърляне на повикванията от клиент на друга мрежа (от 0,02 EUR/минута в Кипър до 0,16 EUR/минута в България);
- Съществени са различията при осъществяване на услугата **“преносимост на номерата”** в отделните страни (напр. потребителите в Ирландия или Малта могат да сменят мобилния си оператор, като запазят телефонния си номер, само за 1 ден, докато в Полша процедурата все още отнема 38 дни, в Италия - 15, а в Словакия - 14).

Като част от усилието за осигуряване на ефективно и последователно регулиране, Европейската комисията разработи Препоръка относно регулиране на цените за терминиране на трафик във фиксирани и мобилни мрежи¹² и подготвя Препоръка относно регулиране на достъпа до мрежи от следващо поколение¹³.

Положителен пример за съгласувана политика в областта на електронни съобщения е преодоляване, чрез регулиране на ниво ЕС, на различията между отделните страни членки по отношение на цените, на които мобилните оператори предоставят услугата международен роуминг¹⁴. Те бяха намалени с Решение за международния роуминг от 30 юни 2007 г. Приетото предложение за регулиране предвижда цените на услугата да бъдат намалени поетапно за 3 години (2007 – 2009 г.). По-късно регламентът беше разширен да обхваща и sms-ите в роуминг и преноса на данни.

Друг проблем за единния телекомуникационен пазар в ЕС са големите различия при прилагането на секторното законодателство в отделните страни. Пример е разделното счетоводство на пазара на достъп до фиксирани линии, което се прилага ефективно само в 12 страни членки. Налице е недостатъчна съгласуваност в приложението на

¹² „Препоръка относно подхода за регулиране на цените за терминиране на фиксирана и мобилна връзка в ЕС”, (2009/396/EO), Европейска комисия, 7 май 2009 г.

¹³ Draft Commission Recommendation of [...] on regulated access to Next Generation Access Networks (NGA)

европейската регулаторна рамка. Проблемът произлиза от факта, че еднакви/ подобни проблеми с пазарната конкуренция не се третират с еднакви/ подобни мерки в различните страни членки. Проблемът се допълва и от други трудности като различните регулаторни подходи в страните-членки, липсата на независими регулаторни органи в някои от държавите (което беше констатирано от ЕК в началото на годината), закъснения в прилагането на мерките, както и проблеми, резултат от неефективни мерки. Всички те са пример за проблеми на регулаторната среда, които заплашват да станат сериозна пречка за развитието на конкурентен вътрешен пазар, който да е в полза на индустрията и потребителите.

Като цяло предложенията на Европейската комисия за реформиране на регулаторната рамка на ЕС, които предстоят, целят да дадат повече права на потребителите, да увеличат реалната конкуренция и да премахнат структурните препятствия, които продължават да пречат на развитието на вътрешния пазар.

3. Реформата на секторното законодателство като предпоставка за постигане на единен пазар на електронни съобщения

На 24 ноември т.г. Европейският Парламент одобри предложението на Европейската комисия за реформа на действащата в момента регулаторна рамка за електронни съобщения. Пакетът от мерки, предложен в края на 2007 г., ще влезе в сила през м. декември 2009 г., а страните-членки ще трябва да го транспонират в националното си законодателство до м. юни 2011 г.

Новите правила ще доведат до нарастване на конкуренцията и на инвестициите в европейския пазар на електронни съобщения чрез гарантиране на по-голяма сигурност за предприятията, инвестиращи в мрежи от ново поколение (Next Generation Access networks). Те ще позволят също използването на радиочестотен ресурс и за предлагането на нови безжични услуги.

“В днешното време на икономическа и финансова криза — брутният вътрешен продукт на ЕС се очаква да намалее с 4 % тази година, реформата ще окаже много положително макроикономическо въздействие”¹⁴. Новите правила на ЕС в областта на далекосъобщенията значително ще допринесат за по-силен, по-конкурентен и по-благоприятен за потребителите единен далекосъобщителен пазар с по-бързи влакнестооптични и безжични мрежи навсякъде в Европа. Също така те ще предоставят правна сигурност на далекосъобщителните оператори, били те исторически или новопоявили се, и ще гарантират, че държавите-членки вземат решения по съгласуван начин.

Очаква се, в резултат от новия пакет, потребителите на електронни съобщителни услуги в ЕС да разполагат с по-голям избор на услуги в резултат от засилената конкуренция на пазарите на далекосъобщенията в Европа, с по-добро покритие чрез бързи широколентови интернет връзки в цяла Европа, и с по-голяма сигурност на правото им на неприкосновени лични данни. Европейските потребители ще се ползват и от редица нови права, като правото да сменят оператор на фиксирани мрежи или мобилен оператор, без да губят номера си, в рамките на един работен ден; правото на повече информираност по отношение на услугите, за които се абонира; и правото да бъдат уведомявани за пробиви в защита на данните от страна на телекомуникационния им оператор. Операторите са длъжни да предоставят възможност на клиентите си да

¹⁴ Рединг, Вивиан, „Далекосъобщения: Европейската комисия приветства одобрението от министрите от ЕС на мащабна реформа за създаване на конкурентен единен телекомуникационен пазар”, IP/09/1800, 20 ноември 2009 г., Брюксел

подпишат договор със срок на действие не по-дълъг от 12 месеца. Съгласно новите правила на ЕС националните регулаторни органи ще разполагат и с правото да установят минимални стандарти за качество за мрежовите предавателни услуги, така че да се осигури „неутралност на мрежите“ за европейските граждани. В допълнение, реформата ще доведе до допълнително утвърждаване и укрепване на основните права на европейските потребители, свързани с достъпа до интернет. По настояване на Европейския парламент в пакета е включена нова разпоредба за свободата на ползване на интернет, в която се постановява, че вземайки в предвид основните права на гражданите на ЕС, включително правото на неприкосновеност на личния живот, националните власти не могат да ограничават достъпа до интернет поради причини, свързани с държавната политика, освен ако е имало предварителна, справедлива и безпристрастна процедура и ефективно и навременно съдебно разглеждане.

Завършеност на новата рамка придава създаването на нов, паневропейски регулаторен орган¹⁵, чиято цел е да спомогне за осигуряване на честна конкуренция и по-голяма съгласуваност на пазарите на електронни съобщения. Различните подходи при подобни проблеми е причината Комисията да предложи създаването на „европейски орган за телекомуникационния пазар“¹⁶, който ще работи за развитието на единния пазар. Целта му е да подобри съгласуваността на регулациите в ЕС, да подсили съвместната работа между националните регулатори и Комисията и да осигури експертиза по регулаторните въпроси, свързани с телекомуникационните услуги в общността. Новата структура ще подпомага националните регулатори и Комисията в координацията и хармонизирането на телеком регулациите и ще гарантира, че те се прилагат по-последователно и бързо навсякъде в ЕС.

С тези промени, новата Регулаторна рамка в електронните съобщения наистина създава предпоставки за постигане на единен вътрешен пазар на електронни съобщения в Общността. Вариантът за връщане към протекционизъм не може да е възможност за развитие на един свободен пазар, в един глобализиран свят. Постигнатите ползи от осъществяването на реален единен пазар на електронни съобщения в Европа и очакванията за още такива и от операторите, и от потребителите, са големи, поради което ролята на общностното регулиране по посока по-голяма съгласуваност и единодействие на секторните политики има все по-ключова роля. Днес ползите от европейската икономическа интеграция, във всички сектори, и в частност в сектора на електронните съобщения, са доказани и желани от повечето заинтересовани страни.

Литература

1. Bastiat, Claude, френски либерал, теоретик и икономист от 19-ти век, член на френския Парламент
2. Bhagwati, Jagdish, „Termites in the Trading System: How Preferential Agreements Undermine Free Trade”, Oxford University Press, 2008
3. Krugman, Paul (Jan. 24, 1997), „The Accidental Theorist”
4. Krugman, Paul (Mar. 21, 1997), „In Praise of Cheap Labor”
5. Krugman, Paul (Nov. 21, 1997), „A Raspberry for Free Trade”
6. LaHaye, Laura, "Mercantilism", Library Fund, Inc., <http://www.econlib.org/library/Enc/Mercantilism.html>
7. Magee, Stephen P. (1976), „International Trade and Distortions In Factor Markets”, New York: Marcel-Dekker
8. Reding, Viviane, Member of the European Commission responsible for Information Society and Media, „Better Regulation for a Single Market in Telecoms”, SPEECH/07/624, 11 October 2007, Athens

¹⁵ На англ. Body of European Regulators for Electronic Communications ("BEREC")

¹⁶ От англ. - European Telecom Market Authority

9. Reding, Viviane, Member of the European Commission responsible for Information Society and Media, „Bringing down walls and barriers in the digital world – priorities for the European Digital Agenda”, SPEECH/09/519, 9 November 2009, Visby/Gotland
10. Reding, Viviane, Member of the European Commission responsible for Information Society and Media, „Europe's evolving single market for telecoms: the future challenges of cooperation between the European Commission and National Regulatory Authorities”, Budapest, 26 November 2007
11. Sicilia, David B. & Cruikshank, Jeffrey L. (2000), „The Greenspan Effect”, p. 131
12. The EU Telecoms Reform proposes a Single Market for 500 million consumers, [MEMO/07/458, http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3701](http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3701)
13. РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 717/2007 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 27 юни 2007 година относно роуминга в обществени мобилни телефонни мрежи в рамките на Общността и за изменение на Директива 2002/21/ЕО
14. Иванов, Иван (доцент), Конференция АСТЕЛ `2007 “Телекомуникации, конкуренция и партньорство”, 9 - 10 май 2007 г.
15. Моралийска М., “Сравнителен анализ на европейските телекомуникационни пазари”, сп. “Икономика”, предстои да се публикува в октомврийския брой на изданието, 2008 г.
16. „Преди лятната почивка, ЕС популяризира номер 112 - европейският телефонен номер за спешни повиквания”, IP/08/836, Брюксел, 3 юни 2008 г.
17. „Препоръка относно подхода за регулиране на цените за терминиране на фиксирана и мобилна връзка в ЕС”, (2009/396/ЕО), Европейска комисия, 7 май 2009 г.
18. Рединг, Вивиан, „Далекосъобщения: Европейската комисия приветства одобрението от министрите от ЕС на мащабна реформа за създаване на конкурентен единен телекомуникационен пазар”, IP/09/1800, 20 ноември 2009 г., Брюксел
19. „Повишено използване на мобилни услуги, по-ниски цени за потребителите: европейският сектор на телекомуникационните услуги не се поддава на икономическия спад”, IP/09/473, Брюксел, 25 март 2009 г.
20. „Препоръка относно подхода за регулиране на цените за терминиране на фиксирана и мобилна връзка в ЕС”, (2009/396/ЕО), Европейска комисия, 7 май 2009 г.
21. 14-ти Доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2008 г., Европейска комисия